

UČENJACI PRIJAŠNJIH GENERACIJA SU NAPISALI
VELIKI BROJ KNJIGA O FIKHU MEZHEBA, MEĐU
KOJIMA SU KNJIGE QĀDIJA ĒBU JA'LE (P. 458 P.H.),
ĒBU-L-VEFĀ'A IBN 'AQĪLA (P. 513 G.H.), ĒBU-L-
KHATTĀBA ĒL-KELVEZĀNIJA (P. 510 P.H.) I ĒBU-L-
BEREKĀTA IBN TEJMIJE (P. 652 G.H.).

KNJIGE HANBELIJSKOG MEZHEBA

KNJIGE HANBELIJSKOG MEZHEBA

(Osnova ovog teksta je knjiga „*El-Džāmi' fī talebi-l-'ilmi-š-šerīf*“ od „'Abdulqādira bin 'Abdul'aziza.“)

Sakupljač fikha imama Ahmeda ibn Hanbela je Ebu Bekr El-Khallāl (p. 311 p.h.), autor knjige „*Es-Sunneh*“¹. Sakupio je fikh imama Ahmeda od njegovih učenika, i to u svojoj knjizi „*El-Džāmi'u fi-l-mezheb*“², čiji manuskript se nalazi u Britanskom Muzeju.

Učenjaci prijašnjih generacija su napisali veliki broj knjiga o fikhu mezheba, među kojima su knjige Qādija Ebu Ja'le (p. 458 p.h.), Ebu-l-Vefā'a ibn 'Aqīla (p. 513 g.h.), Ebu-l-Khattāba El-Kelvezānija (p. 510 p.h.) i Ebu-l-Berekāta Ibn Tejmijje (p. 652 g.h.). Međutim, njihove knjige nisu u opticaju zbog toga što su ili zagubljene ili se radi o manuskriptima.

Kaže Ebu Muhammed:

Autor knjige „*El-Džām'i...*“ ju je napisao za vrijeme afganistanskog rata protiv rusa, što znači da u svojim riječima „...*Međutim, njihove knjige nisu u opticaju zbog toga što su ili zagubljene ili se radi o manuskriptima.*“ ne govori o tome jesu li danas neke od njih oštampane ili ne.

U studiji Muhammeda bin 'Alija El-Bīšija sam našao da su danas mnoge knjige spomenutih učenjaka oštampane.

Od Qādija Ebu Ja'le El-Hanbelija slijedeće:

- „*Et-Teharrī fi-l-fiqh*“³
- „*El-Džāmi'u-s-Sagīr fi-l-fiqh 'ala mezhebi-l-imam Ahmed*“⁴
- „*Et-temām limā sahha fi-r-rivājetejn ve-th-thelāthi ve-l-erbe' 'ani-l-imam*“⁵.
- „*Kitābu-r-rivājetejn ve-l-vedžhejn*“⁶

Pored dvije knjige Qādije Ebu Ja'le iz oblasti usulu-l-fikha koje ovdje nećemo spominjati.

¹ السنة

² الجامع في المذهب

³ التحري في الفقه

⁴ الجامع الصغير في الفقه على مذهب الإمام أحمد

⁵ التمام لما صح في الروايتين والثلاث والأربع عن الإمام

⁶ كتاب الروايتين والوجهين

Od **Ebu-I-Vefā'a ibn 'Aqīla**, rahimehullah:

- „Et-Tezkiretu fi-l-fiqh“⁷
- „El-Džedelu fi-l-fiqh“⁸

Pored jedne knjige iz oblasti usulu-l-fikha...

Od **Ebu-I-Khattāba El-Kelvezānija**, rahimehullah:

- „El-Hidājeh“⁹
- „Et-Tehzību fi-l-ferāid“¹⁰
- „El-intisār fi-l-mesāili-l-kibār“¹¹

Od **Ebu-I-Berekāta Ibn Tejmijje**, djeda šejhu-l-islama Ahmeda ibn Tejmijje El-Harrānija, rahimehumullah, knjiga:

- „El-Muharreru fi-l-fiqh“¹²)¹³

Oni koji su pisali o mezhebu nakon njih poput Ibn Qudāme, Ibn Mufliha i El-Merdāvija prenose iz knjiga spomenutih prethodnika.

U narednom ću spomenuti najvažnije knjige mezheba koje su danas u opticaju, prema piscima.

- 1) Knjige **El-Muweffeqa Ibn Qudāme** (p. 620 p.h.), koji je autor četiri knjige, a one su:
 - „El-'Umdeh“¹⁴, koju je protumačio Behāuddin El-Maqdisi (p. 624 p.h.) u svojoj knjizi „El-'Uddeh šerhu-l-'Umdeh“¹⁵; radi se o skraćenoj knjizi koja se ograničava samo na jedno mišljenje u mezhebu.

(Kaže Ebu Muhammed: protumačio ju je također šejhu-l-islam **Ahmed ibn Tejmijje** u knjizi „Šerhu-l-'Umdeh“.)

- „El-Muqni“¹⁶, na koju ima veći broj komentara i skraćenih verzija¹⁷. Tumačio ju je Šemsuddīn Ebu-I-Feredž 'Abdurrahmān ibn Qudāme (p. 682 p.h.) u

⁷ التذكرة في الفقه

⁸ الجدل في الفقه

⁹ الهداية

¹⁰ التهذيب في الفرائض

¹¹ الانتصار في المسائل الكبار

¹² المحرر في الفقه

¹³ Ovdje se završava moj dodatak.

¹⁴ العمدة

¹⁵ العدة شرح العمدة

svojoj knjizi „Eš-Šerhu-l-Kebīr“¹⁸, koja je štampana na kraju knjige „El-Mugni“¹⁹. Ona skoro da je doslovični prenos knjige „El-Mugni“. Ebu-l-Feredž je ovaj svoj komentar nazvao imenom „Eš-Šāfi“²⁰. Protumačio ju je takođe i Sejfuddīn Ibnu-l-Munedždžā (p. 695 p.h.) u svojoj knjizi „El-Mumti' šerhu-l-Muqni“²¹. Protumačio ju je 'Alāuddīn El-Merdāvi (p. 885 p.h.) u svojoj knjizi „El-'Insāf fī bejāni-r-rādžihi mine-l-khilāf“²²; radi se o velikoj knjizi štampanoj u dvanaest tomova uz naučnu valorizaciju Muhammeda Hamida El-Feqija, obuhvata većinu mišljenja hanbelijskih pravnika, daje prednost jednom mišljenju nad drugom na osnovu mnoštva i vrlo je siromašna kada se radi o dokazima; zbog toga ona odgovara muftiji koji slijepo slijedi u mezhebu. El-Merdāvi je skratio svoju knjigu „El-Insāf...“ u knjizi „Et-Tenqīhu-l-Mušbi“²³. Ibnu-n-Nedždžār El-Fetūhi El-Hanbeli (p. 972 p.h.) je sastavio knjige „El-Muqni“ i „Et-Tenqīh...“ u svojoj knjizi „Muntehe-l-irādāt“²⁴.

Knjigu „El-Muqni“ je takođe protumačio Ibn Muflih u svojoj knjizi „El-Mubdi' šerhu-l-Muqni“²⁵, a on je Burhānuddīn Ibrāhim ibn Muhammed ibn Muflih (p. 884 p.h.). Autor je knjige „El-Meqsadu-l-eršed fī zikri ashābi-l-imāmi Ahmed“²⁶. On nije Šemsuddīn ibn Muflih²⁷ (p. 762 g.h.), autor knjige „El-Furū“²⁸.

Knjigu „El-Muqni“ skratio je Šerefuddīn Mūsa El-Hidždžāvi (p. 968 p.h.) u svojoj knjizi „Zādu-l-Musteqni“²⁹, koja predstavlja jedan od važnih tekstova (metnova) kod hanbelija. Na nju postoje dva komentara: jedan od njih je „Er-Rewdu-l-Murbi' šerhu Zādu-l-Musteqni“³⁰ od Mensūra El-Behūtija (p. 1051

¹⁶ المقنع

¹⁷ I hāšija (komentar na rubu knjige), dodataka, onih koji tumače manje poznate termine u njima i onih koji su je sročili u stihovima. (Uzeto iz studije Muhammed ibn 'Alija El-Bišija).

¹⁸ الشرح الكبير

¹⁹ المغني

²⁰ الشافي

²¹ الممتع شرح المقنع

²² الإنصاف في بيان الراجح من الخلاف

²³ التنقيح المشيع

²⁴ منتهى الإرادات

²⁵ المبدع شرح المقنع

²⁶ المقصد الأرشد في ذكر أصحاب الإمام أحمد

²⁷ On je učenik Ibn Tejmije, rahimehullah. (op. rec.)

²⁸ الفروع

²⁹ زاد المستقنع

³⁰ الروض المربع شرح زاد المستقنع

g.h.); ovaj njegov komentar je vrlo siromašan u pogledu spomena vjerskih dokaza iz Knjige i Sunneta iako je u njemu poklonio pažnju spomenu mišljenja pravnika mezheba. Drugi komentar je „*Es-Selsebīl fī ma'rifeti-d-delīl, Hāšijetun 'ala Zādi-l-Musteqni*“³¹ od Salihā ibn Ibrāhīma El-Bulejhija (suvremenik), u kojem se pobrinuo da navede dokaze i odabire Ibn Tejmijje i Ibni-l-Qajjima. Ibn Ebi-l-Feth El-B'ali El-Hanbeli (p. 709 g.h.) je napisao knjigu „*El-Mutli' 'ala Ebvābi-l-Muqni*“³² s ciljem pojašnjenja manje poznatih pojmova (gharīb) koji se spominju u „*El-Muqni*“, i naveo podatke o osobama koje se spominju u njemu. Ovo je što se tiče knjige „*El-Muqni*“ od Ibn Qudāmeḥ, njenih komentara i skraćenih verzija. (Kaže Ebu Muhammed: Šejh Sulejmān ibn 'Abdillāh ibn Muhammed ibn 'Abdilvehhāb ima komentar na rubu knjige (hāšijeh) na knjigu "*El-Muqni*" pod nazivom „*Hāšijetu-l-Muqni*“³³. Njegov djed, reformator, šejhu-l-islām Muhammed ibn 'Abdilvehhāb je skratio knjigu „*El-Insāf...*“ od El-Merdāvija u svojoj knjizi „*Mukhtesaru-l-insāf ve-š-šerhi-l-kebīr*.“³⁴)

- „*El-Kāfi*“³⁵ je treća knjiga Ibn Qudāmeḥ. Oštampao ju je El-Mektebu-l-Islāmijj u četiri toma.
 - „*El-Mugnī*“³⁶ je četvrta knjiga Ibn Qudāmeḥ i najveća. Napisao ju je kao komentar na „*Mukhtesaru-l-Khireqī*“³⁷ a **El-Khireqī** je Ebu-l-Qāsim 'Omer ibnu-l-Husejn (p. 334 g.h.). Knjiga „*El-Mugnī*“ je oštampana sama u devet tomova kao i sa „*Eš-šerhu-l-kebīr 'ale-l-Muqni*“³⁸ u dvanaest tomova. Kuvajtsko Ministarstvo za vakufe je postavilo sadržaj za njene mes'ele, poredan po alfabetu pod nazivom „*Mu'džemu-l-fikhi-l-hanbelijj*“³⁹, koji je oštampán u dva toma; radi se o vrlo korisnoj knjizi.
- 2) Knjige **Šemsuddīna ibn Mufliha**, a on je Ebu 'Abdillāh Muhammed ibn Muflih El-Maqdisi El-Hanbeli (p. 762 g.h.). Najvažnija njegova knjiga je „*El-Furū'u*“ u kojem je dao pažnju navođenju odabirā šejhu-l-islama ibn Tejmijje (p. 728 g.h.), pa kada kaže: „*Rekao je naš šejh...*“ time misli na Ibn Tejmijju. Njegova knjiga „*El-Furū'u*“ je oštampána u šest tomova a slijedi joj „*Tashīhu-l-Furū'u*“⁴⁰

³¹ السلسبيل في معرفة الدليل حاشية على زاد المستقنع

³² المطلع على أبواب المقنع

³³ حاشية المقنع

³⁴ مختصر الإنصاف والشرح الكبير

³⁵ الكافي

³⁶ المغني

³⁷ مختصر الخرقى

³⁸ الشرح الكبير على المقنع

³⁹ معجم الفقه الحنبلي

⁴⁰ تصحيح الفروع

od 'Alāuddīna El-Merdāvija.⁴¹ Ibn Muflih je takođe autor knjige „*El-Adâbuš-šer'ijeh ve-l-minehu-l-mer'ijeh*“. Burhānuddīn ibn Muflih (p. 884 g.h.) je druga osoba, na što je prethodno ukazano.

- 3) **Šerefuddīn Mūsa El-Hidždžāvi** (p. 968 g.h.); od njega su „*Zādu-l-Musteqni' mukhtesaru-l-muqni'*“ i „*El-'Iqnā'*“⁴² koju je protumačio šejh El-Behūti u „*Kešfu-l-Qinā'i*“⁴³
- 4) **Mer'ij bin Jūsuf El-Kermi El-Hanbeli** (p. 1033 g.h.); njegov je tekst (metn) „*Delīlu-t-Tālib*“⁴⁴. Učenjaci su posvetili pažnju njegovom tumačenju. Među štampane komentare spada „*Nejlu-l-Meārib šerhu delīli-t-tālib*“⁴⁵ od Ibn Ebi Tagleba, 'Abdulqādira ibn 'Omera (p. 1135 g.h.), koji je oštampan uz naučnu valorizaciju Dr. Muhammeda Sulejmana El-Ešqara, i „*Menāru-s-Sebīl šerhu-d-delīl*“⁴⁶ od Ibrāhīma ibn Davejjāna (p. 1153 g.h.)
- 5) **Mensūr ibn Jūnus El-Behūti** (p. 1051 g.h.) je autor nekoliko knjiga:
 - „*Er-Rewdu-l-Murb'i šerhu Zādi-l-Musteqni'*“; oštampana u jednom tomu a „*Zādu-l-Musteqni'*“ je od El-Hidždžāvija kao što smo prethodno pojasnili.

(Kaže Ebu Muhammed: na ovu knjigu postoji komentar na rubu nje (hāšijeh) od šejha Abdullaha Ebu Batīna⁴⁸ i Ibn Fejrūza⁴⁹, te od sakupljača knjige „*Ed-dureru-s-senijeh...*“, šejha 'Abdurrahmana ibn Qāsima dosta poznata hāšijeh pod nazivom „*Hāšijetu-r-rewdi-l-murbi'i šerh Zādi-l-musteqni'i*“⁵⁰.)

- „*Šerhu muntehe-l-irādāt*“; oštampana u tri toma a knjiga „*Muntehe-l-irādāt fi-l-džem'i bejne-l-muqni' ve-t-tenqih me'a-š-šerh ve-z-zijādāt*“⁵¹ je od šejha Ibni-n-Nedždžāra El-Fetūhija El-Hanbelija (p. 972 g.h.)

⁴¹ الآداب الشرعية والمنح المرعية

⁴² الإقناع

⁴³ كشف القناع

⁴⁴ Rekoh, među učenicima danas je poznat komentar ove knjige od Muhammeda bin Saliha El-'Uthejmina pod nazivom „*Eš-šerhu-l-mumti'i 'ala zādi-l-musteqni'*“, kojeg nije završio do kraja, a ima trinaest tomova.

⁴⁵ دليل الطالب

⁴⁶ نيل المآرب شرح دليل الطالب

⁴⁷ منار السبيل شرح الدليل

⁴⁸ حاشية أبي بطين

⁴⁹ حاشية ابن فيروز

⁵⁰ حاشية الروض المربع شرح زاد المستقنع

⁵¹ منتهى الإرادات في الجمع بين المقنع والتنقيح مع الشرح والزيادات

- „*Keššāfu-l-Qinā'i 'ala metni-l-Iqnā'*“⁵², oštampana u šest tomova a „*El-Iqnā'*“ je od El-Hidždžāvija.

Knjige šejha Mensūra El-Behūtija su glavni oslonac učenjaka sa Arapskog Poluostrva u izdavanju fetvi od vremena šejhu-l-islama Muhammeda ibn 'Abdulvehhaba (p. 1206 g.h.) do dan danas. Neki se u slučaju razilaženja pridržavaju njih a neki odabirā Ibn Tejmijje.

Knjige Ibn Tejmijje se mogu spomenuti među knjigama hanbelija a moguće ih je navesti u grupi knjiga koje daju prioritet određenom mišljenju, kao i hanbelijske knjige o fikskim i usulskim pravilima koje se također mogu navesti pod posebnim naslovom, pa ih zbog toga nećemo spominjati na ovom mjestu.

Na forumu „*Multeqā ehli-l-hadīth*“ sam vidio da ih je Muhammed ibn 'Ali El-Bīši, član saudijske fikhske zajednice u Rijadu, u jednoj studiji, koju izgleda planira objaviti, spomenuo sve zajedno, kao i mnoge komentare, skraćene verzije i slično, od velikog broja učenjaka današnjice, među kojima su i neki koji su nedavno preselili.

Pripremio: ***Ebu Muhammed***

⁵² كشاف القناع على متن الإقناع